Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim ile İmtihanı: Kazanımlar ve Zorluklar

Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE

Kocaeli Üniversitesi, asi.gokce@kocaeli.edu.tr

İlyas TEMEL

Kocaeli Üniversitesi, ilyastemelmat@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin Covid-19 pandemi sürecinde verdikleri uzaktan eğitim sırasında karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri kazanımları tespit etmektir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemi döneminde eğitim öğretim faaliyetlerine uzaktan devam eden öğretmenler bu süreçte çeşitli zorluklarla karşılaşmış ve bu zorlukların bir kısmını çözüm üreterek aşmıştır. Öğretmenlerin sorunlarını çözmesi bu süreçte bir takım kazanımlar elde etmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Covid-19 pandemi döneminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların benzer olduğu düşünüldüğünde karşılaşılan sorunların ve bu sorunlara ürettikleri çözümlerin paylaşılması, benzer sorunu yaşayan veya ileride yaşama olasılığı olan eğitimciler için önemli bir kazanç olacaktır. Araştırma nitel desende yürütülmüştür. Araştırma için gereken veri yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görev yapan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veri içerik analiziyle çözümlenmiştir.

***Anahtar Kelimeler*:** Covid-19, pandemi, uzaktan eğitim, öğretmen sorunları.

Abstract

The aim of this research is to determine the difficulties and achievements of teachers for the online lessons they perform during the Covid-19 pandemic. Teachers who continued their education and training activities online during the Covid-19 pandemic, which affected the whole world, encountered various difficulties in this process and overcame some of these difficulties by producing solutions. The fact that teachers solve their problems shows that they may have achieved some gains in this process. Considering that the problems faced by teachers during the Covid-19 pandemic period are similar, sharing the problems and the solutions they produce for these problems will be an important gain for educators who have a similar problem or are likely to experience it in the future. The research was carried out in a qualitative design. The data required for the research was obtained through semi-structured interviews. The study group of the research consists of 20 teachers working at primary and secondary education levels in Istanbul. The data obtained from the semi-structured interviews were analyzed by content analysis.

***Key Words*:** Covid-19, pandemic, distance education, teacher problems

Giriş

Öğretmenler bilgi ve deneyimlerini öğrencilerine aktaran öğrencilerinin hedeflerine ulaşması için çabalayan bireylerdir. Toplumda edinilebilecek tüm meslekler öğretmenler sayesinde kazanılmaktadır. Bu yönden bakıldığında toplumdaki herkesin üzerinde öğretmenlerin izi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, Atatürk'ün (1924) de "Öğretmenler! Yeni nesli, Cumhuriyetin özverili öğretmen ve eğitmenleri, sizler yetiştireceksiniz; yeni nesil sizin eseriniz olacaktır." sözünde belirttiği gibi, nesiller öğretmenlerin eseridir.

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında bilginin ve bilgi aktarmanın önemi gün geçtikçe artmaktadır. Diğer yandan, gelişen iletişim teknolojileri toplumun eğitim ve öğrenme anlayışını değiştirmektedir. Bu bağlamda toplumun öğretmenlerden beklentisi de değişmektedir. Bu değişim öğretmenlerin öncelikle gelişen teknolojilere uyum sağlayarak; bu teknolojileri eğitim ve öğretim etkinliklerinde kullanmasını zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerden günümüzde gerek öğrenmede gerek öğretmede etkili ve verimli olması beklenmektedir. Bu beklenti Covid-19 pandemisi sebebiyle Türkiye'de uzaktan eğitimin tüm eğitim kademelerinde hayata geçirilmesi sonucu en üst noktaya ulaşmıştır.

Covid-19 pandemisi dünya üzerinde hemen her yere yayılan bir salgın sürecini ifade etmektedir. Günümüzde yaşanan Covid-19 pandemisi 2019 yılının sonlarında Çin'de başlamış olup 2020 yılının ilk aylarında birçok bölgede ortak yaşanan bir süreç haline gelmiştir. Tüm dünyayı ilgilendiren bu süreç 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir. Covid-19 salgın hastalık olması sebebiyle sağlık sektörü başta olmak üzere ekonomi ve eğitim sektörlerini yakından ilgilendirmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim-öğretim sürecini derinden etkileyen pandemi sebebiyle MEB (2020) kararı sonrası örgün eğitime süresi belli olmaksızın ara verilmiş ve uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitim, bilişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleştirilen; dolayısıyla mekandan ve zamandan bağımsız gerçekleştirilen etkileşimli bir eğitim şeklidir. Kırık (2014) uzaktan eğitimi öğretmen ve öğrencilerin aynı ortamda bulunmadan, teknoloji ve internet aracılığıyla interaktif olarak yaptıkları eğitim olarak tanımlamaktadır.

Dünyada uzun yıllardır gerçekleştirilmesine rağmen uzaktan eğitim uygulamalarının Türkiye'de başlaması ve yaygınlaşması yakın bir zaman dilimine denk gelmektedir. Bozkurt'un (2017) belirttiğine göre temelleri dünyada üç yüzyıl öncesine dayanan uzaktan eğitim, Türkiye'de 1960'lı yıllara kadar ancak dile getirilmiştir. 1970'li yıllarda bu konuda girişimler yapılmış ama başarılı olunamamıştır. 1996 yılında ise ODTÜ Enformatik Enstitüsü tarafından ilk uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır.

Yükseköğretimde kullanımı hızla artan uzaktan eğitim uygulamaları ilköğretim ve ortaöğretimde yeterince kullanım alanı bulamamıştır. Ancak pandemi süreciyle uzaktan eğitim artık ilköğretim ve ortaöğretimde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Önceki yıllarda genelde ağırlıklı olarak eş zamansız (asenkron) gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamaları, Covid-19 pandemisi nedeniyle, Türkiye'de ve dünyanın çeşitli bölgelerinde tamamen eşzamanlı (senkron) yürütülür hale gelmiştir. Pandemi öncesinde Toker Gökçe'nin (2008) belirttiği gibi, farklı yaş ve özellikte olan bireyler, eğitimcilerin ve uzmanların farklı ders materyallerine ulaşmak istemekteydi. Uzaktan eğitimde öğretenle öğrenen arasındaki sınırlar kalkmakta; daha esnek bir eğitim süreci söz konusu olmaktadır. Bu esneklik için öncelikle, Bozkurt'un (2017) da belirttiği gibi, öğretmenlerin kendilerini güncellemeleri ve eğitim teknolojilerini etkili kullanabilmeleri gerekmektedir.

Öğretmenler mesleki gelişim sırasında elde ettikleri kazanımların yanında birçok zorlukla da karşılaşmaktadır. Uzaktan eğitimin zorlukların bir kısmını ortadan kaldırabileceği gibi, yeni sorunların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Uzaktan eğitime ani bir geçiş yapmak zorunda kalan öğretmenler bu süreçte çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Süreç sırasında ortaya çıkan sorunlara getirilen çözümlerin olması bu süreçte çeşitli kazanımlar edinildiğinin göstergesidir. Türkiye'de 23 Mart 2020 tarihinde Covid-19 pandemi dönemi nedeniyle uzaktan eğitime geçildikten sonra, uzaktan eğitimde çeşitli kazanımlar elde edebilen öğretmenler, yine pandemi nedeniyle, bu kazanımlarını meslektaşlarıyla yeterince paylaşma şansı bulamamaktadır. Oysa uzaktan eğitim sürecinde elde edilen kazanımların, bu süreçte karşılaşılan sorunların ve bu sorunların çözümünde hayata geçirilenlerin öğretmenlerce paylaşılması, mevcut eğitim sorunlarını çözmede yardımcı olacağı gibi, gelecekte de benzer sorunları yaşayanlara kolaylık sağlayacaktır.

Bu araştırmayla öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde yaşayabilecekleri sorunlar ve bu süreçte elde edebilecekleri kazanımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada yapılan tespitlerin paylaşılması da öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve benzer bir durumda alabilecekleri önlemler açısından önemli görülmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri kazanımları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ürettikleri çözümler nelerdir?

- Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde elde ettikleri kazanımlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel desende yürütülmüştür. Yıldırım ve Şimşek (2008) nitel araştırma yöntemini çalışma grubundaki kişilerin belli bir durumdaki düşüncelerinin detaylı şekilde incelendiği ve bunların doğal bir ortamda bütüncül şekilde ele alındığı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Büyüköztürk vd. (2020) nitel araştırmalarda olgulara ait yaşantıları ve anlamları derinlemesine incelemek için görüşmeler yapıldığını ifade etmektedir. Görüşmeler olguların daha iyi tanınması, derinlemesine irdelenmesi ve yaşantıları daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Burada veri kaynakları olguyu yaşayan birey veya gruplardır. Bu bağlamda çalışma için gereken veri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir.

Çalışma Grubu

Pandemi sürecinde eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde zaman zaman değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu nedenle, öğretmenlere ulaşmada ve yüz yüze görüşmelerde zorluk yaşanmıştır. Bu zorluk nedeniyle, çalışma grubunun seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yoluna gidilmiştir. Büyüköztürk vd.'ne (2020) göre kolay ulaşılabilir örnekleme, zamandan ve maliyetten tasarruf edilerek iletişim kurması çabuk ve kolay olan ögelere dayanır. Çalışma grubunu, İstanbul ilinde, kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla kendilerine ulaşılan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görev yapan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin 14'ü ilköğretim, 6'sı ise orta öğretim kademesinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin yarısı erkek, yarısı kadın olup; yaşları 20-40 aralığında değişmektedir. Öğretmenlerin kıdemi en az iki, en fazla 10 yıldır.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Çalışma için veri, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular alanyazın incelemesi sonucunda hazırlanmış; sorulara uzman görüşü alınarak son şekli verilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular için pilot uygulama yapılmış; soruların doğru algılandığı ve araştırmanın amacına hizmet ettiği görülmüştür. Görüşmeler Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi uygulamalar aracılığıyla yapılmıştır. Görüşmeler 2020-2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde katılımcılardan öncelikle randevu alınarak, onların belirledikleri zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme, ortalama 30 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmeler katılımcıların izinleri doğrultusunda kayıt altına alınmıştır.

Veri Analizi

Görüşmelerden elde edilen veri, içerik analiziyle analiz edilmiştir. Büyüköztürk vd.'ne (2020) göre içerik analizi, yapılan kodlamalarla bir metindeki bazı sözcüklerin daha küçük kategorilerle ifade edildiği sistematik bir tekniktir. Analiz sırasında katılımcıların isimleri gizli tutulup her bir katılımcıya Ö1, Ö2 şeklinde numaralandırma yapılmıştır. Daha sonra katılımcıların cevapları benzerliklerine göre gruplandırılmış ve kodlanmıştır. Bu bağlamda araştırma sorularına verilen cevaplar farklı kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için elde edilen bulgular analiz edildikten sonra uzman görüşüne sunulmuştur. Bulgular uzman tarafından da değerlendirildikten sonra bulgular bölümünde sunulmuştur. Çalışmanın güvenirliği için, bulguların sunumunda görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

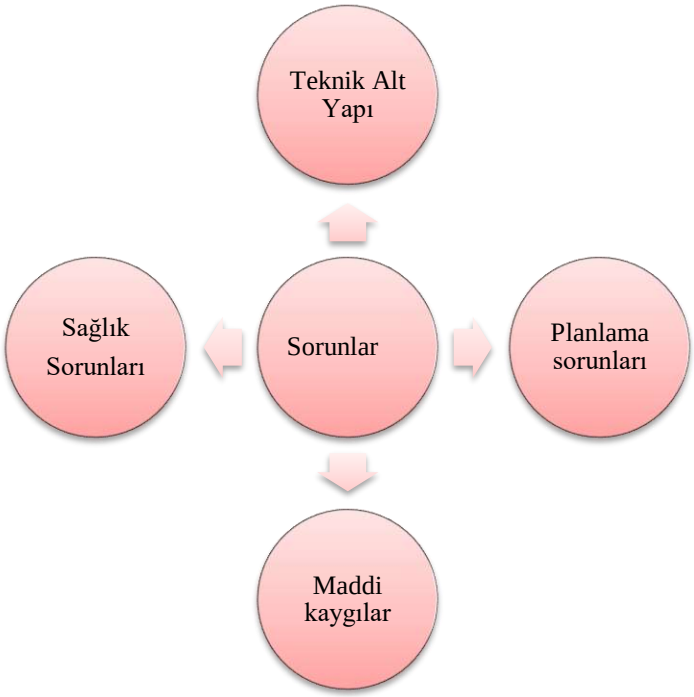
Bulgular

1.Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar:

Araştırmanın birinci alt probleminde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara cevap aranmıştır. Veri analizi sonucunda katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, teknik alt yapı sorunları, planlama sorunları, maddi kaygılar ve sağlık sorunları olmak üzere dört ana başlıkta toplanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar

Şekil 1'de yer alan teknik alt yapı sorunları kategorisinde, katılımcı öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde, velilerle, okul yönetimiyle ve öğrencilerle iletişim sorunları yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar, ders sırasında ses ve görüntü kesintilerinin olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca veliler ve yöneticilerle yazılı ve sözlü iletişimde yanlış anlamaların fazlalığından şikâyet etmişlerdir. Katılımcılar, uzaktan eğitim nedeniyle, okul yönetiminin yönetsel kararları alırken kendilerinin görüşlerini almadığını belirtmiştir. Katılımcılar öğrencilerin derse katılımlarını sağlamakta ve öğrencilerin ders sonrası takiplerini yapmakta zorlandıklarını da eklemişlerdir. Bu kategorideki sorunları dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Ö19: *''Derslerde kamera açtıramıyoruz. Bazıları seslerini bile açmıyor. Sadece adı görünüyor. Öğrencinin sadece adı var böyle ders işlenmez. Öğrenci kamerayı mikrofonu açsa bile bazen ses ve görüntü kesintileri oluyor internet gidiyordu mesela.''*

Ö2: *''Ekonomik durumları kötü olan ailelerin bulunduğu bir bölgede çalışıyorum. Ailelerin gelir durumlarının düşük olması, birden fazla kardeşin dersi olması dolayısıyla derse katılamama durumları, internet ve teknik cihaz eksiklikleri sebebiyle öğrencilerin derse katılamaması başlıca sorunlardı.''*

Ö9: *'Her öğrenciye ulaşamadığımız oldu. Derslere en iyi ihtimal yarısı katılabildi. Teknik cihazı ya da interneti olmayan öğrenciler var. Bu öğrenciler derse katılamadı, takibini yapamadım. Cihaz ve interneti olup derse katılmayanlar da vardı. Bu öğrencilerin takibinde ailelere büyük görevler düştü.''*

Ö11: *''Öğrenciler dersten sonra tamamen velilere ait. Onlarda çocukları çok takip etmedi. Bir sonraki dersi yaparken önceki derslerin çoktan unutulduğunu gördüm. Ödev yapmak veya derse hazırlıklı gelmek gibi bir şey yok. Her şey öğretmenden bekleniyor. Uzaktan takibi bir yere kadar yapabiliyorum bende.''*

Şekil 1'de yer alan planlamadan kaynaklanan sorunlar kategorisinde, katılımcı öğretmenlerden bazıları derslerin hangi platformda işleneceğinin belirsiz olduğunu ve okul yöneticileri tarafından yapılan ders programlarında keyfi uygulamalar olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler ayrıca mesai saatlerinin düzensiz hale getirildiğini, sabah 08:00'dan akşam 20:00'a kadar süren mesailerinin olduğunu

ve hafta içi, hafta sonu fark etmeksizin ders tanımlaması yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu kategorideki sorunları dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö6: *''Yönetim kademesinde sorunlar yaşadım. Okul yönetimi olsun bakanlık olsun belirsizlik içinde kalmak benim için bir sorundu. Bakanlık derslerin nereden yapılacağına karar verememişti. Bir EBA dendi bir ZOOM dendi bizde şaşırdık iyice. Gönderilen yazılardaki belirsizlikler, ne yapacağımızın belirsizliği, bir bilinmezlik vardı.''*

Ö7: *''Ders programlarının nasıl olacağı, kime kaç ders verileceği belirsizdi. Mesela benim evde 2 çocuğum var ben az ders istiyorum ama yok çok ders vermek zorundayız diyorlar. Ben hafta sonu ders vermem diyorum olağanüstü dönemdeyiz vermek zorundasın diyorlar.''*

Ö1: *''Sabah akşam hafta içi hafta sonu diye bir zaman kavramımız kalmadı. Özel hayatımız kalmadı. Akşam 8.00-8.30 arasına ders verilmişti bana bir kere. Şaka gibi değil mi? Hem ücreti gündüz dersiyle aynı hem de 5'te biten mesainin dışında bir görev bu. Hafta sonu ders hafta içi ders sabah ders akşam ders…''*

Şekil 1'de yer alan sağlık sorunları kategorisinde öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde baş, boyun ağrısı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcı öğretmenler sürekli ekrana baktıkları için gözlerinin bozulduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğu kendilerinin ve yakınlarının Covid-19 virüsüne yakalanması korkusuyla psikolojik olarak yıprandıklarını belirtmişlerdir. Bu kategorideki sorunları dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö11: *''Tablet başında boynumu sürekli eğik pozisyonda tutmak, gün boyu dersi o şekilde anlatmak boyun ağrısı yaptı. Doktora gittiğimde fıtık başlangıcı olduğunu söyledi maalesef. Bu biraz branşla da alakalı tabi. Tablete yazı yazman gerekiyorsa olabilir benim branşım matematik mesela.''*

Ö12: *''Telefon, bilgisayar, tablet derken günde ortalama 5 saat elektronik cihaz karşısındayım. Sürekli ekrana bakmaktan herhalde artık hep başım ağrıyor, gün sonunda aşırı yorgun hissediyorum. Gözler zaten bozuldu.''*

Ö20: *''Ekran başında hareketsiz durmaktan hem başım ağrıyor hem de gözlerim bozuldu. Hareketsiz kalmaya başladım duruş bozukluğu oluştu.''*

Ö1: *''Yakınlarımdan koronaya yakalananlar oldu, endişelendik, üzüldük. Arkadaşlarımdan yakınlarını kaybedenler oldu. Haberlerde sürekli vaka ve vefat haberleri var. Psikolojimiz bozuldu iyice.''*

Şekil 1'de yer alan maddi kaygılar kategorisinde öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde ek derslerinin kesilmesinin gündeme gelmesi sonucu kaygılandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler yaşadıkları maddi kaygıların eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimli şekilde yapılmasını engellediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar öğretmen maaşlarının ve ek derslerinin sürekli gündeme getirilmesi sonucu öğretmenlik mesleğinin itibarının zedelendiğini dolayısıyla manevi olarak yıprandıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcı öğretmenler uzaktan eğitim için gerekli teknik cihazların edinilmesi ve internet kurulumunun sağlanması noktasında maddi olarak zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu kategorideki sorunları dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö13: *''Bir ara ek derslerimizin kesilmesi gündeme geldi. Hatta öğrenci katılmazsa kesilecek kararı alındı. Bazı okullarda öğretmen arkadaşlarımız derslerine girdikleri halde ek dersleri kesildi. Öğrencinin gelmemesi öğretmenin suçu değil bence. Bu şekilde maddi kaygılarım varken nasıl verimli olabilirim?''*

Ö2: *''Üst mercilerin bizim maaşlarımızla ne alıp veremediği var bilmiyorum. Sanki pandemiyi biz çıkardık sanki çalışmıyoruz. Herkes gibi bizde işimizi uzatan yapıyoruz. Bütün memurlar uzaktan çalışıyor ama nedense öğretmenler yatıyor algısı var. Bu algı önceden de vardı bu pandemi ile birlikte herkesin ağzına yapıştı. Medya desen aynı algıyı oluşturan kesim zaten.''*

Ö18: *''En iyisi maaş vermesinler herkes rahat etsin. Ben bunların konuşulduğu ortamda nasıl verimli olabilirim? Acaba yarın öğrenci derse gelecek mi acaba yarın gelmezse ders ücretim kesilir mi gibi sorularla yatıp kalkıyorum. Sen öğrenciye internet ve tablet sağlamazsan öğrenci tabi derse gelemez, ücreti benden niye kesiyorsun!''*

Ö14: *'İnterneti cepten kullanıyorum ama uzaktan eğitimde yeterli gelmeyince mecbur eve internet aldım ayda yüz lira faturası var. Bilgisayarım var ama çok yavaş olduğu için bakım yaptırdım ona da*

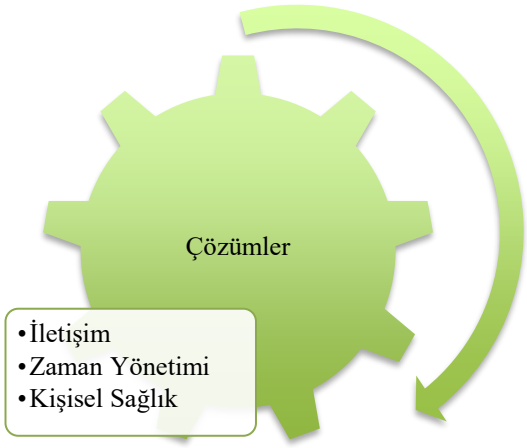
bir sürü para verdim. Devletin bu koşullarda öğretmenlere teknik cihazlarda vergi indirimi gibi bir şey yapmasını beklerdim en azından ama olmadı.''

2.Katılımcıların Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Ürettikleri Çözümler

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar karşısında ürettikleri çözümlere cevap aranmıştır. Veri analizi sonucunda katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı teknik alt yapı sorunlarına yönelik olarak ürettiği çözümler iletişim, planlama sorunlarına yönelik olarak ürettiği çözümler zaman yönetimi ve sağlık sorunlarına yönelik olarak ürettiği çözümler kişisel sağlık olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlara Ürettikleri Çözümler

Şekil 2'de yer alan iletişim çözümleri kategorisinde, katılımcı öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde, velilerle, okul yönetimiyle ve öğrencilerle yazılı, sözlü ve görsel iletişim kurduklarını belirtmiştir. Katılımcılar, ders sırasında ses ve görüntü sorunları yaşadıklarında derslerine farklı platformdan devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcı öğretmenler, veliler ve okul yöneticileriyle internet üzerinden uygun platformlar aracılığıyla toplantılar yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcılar iletişim kaynaklarını güçlendirmek için teknik cihazlarını ve internet alt yapılarını yenilediklerini eklemişlerdir. Bu kategorideki çözümleri dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö8: *''Öncelikle baktım yazarak anlaşamıyoruz kişileri arayıp daha iyi iletişim kurmaya çalıştım. Etkili de oldu. Çünkü mesajlaşırken yanlış anlamalar oluyor ama aradığımda kendimi daha iyi ifade edebiliyorum. Karşı tarafta öyle diyor mesela müdür yardımcısı bir keresinde 'Haa öyle desene hocam ben seni yanlış anlamışım.' demişti.''*

Ö5: *''Ses ve görüntüde gecikmeler oluyormuş derste. Öğrenciler hocam bazen sesiniz görüntüden sonra geliyor dedi. Başka bir örneğe geçiyorum önceki soruda söylediklerim öğrenciye yeni gidiyor falan. Bende biraz araştırınca internetten kaynaklandığını öğrendim. Başka bir operatörle anlaştım ve internetimi değiştirdim. Ses ve görüntü uyuşmazlığı yaşanmıyor artık.''*

Ö10: *''Canlı derslerimizi EBA'dan yapıyorduk ama bazen fazla yüklenme oluyordu derslere giremiyorduk, dersin ortasında atıyordu bizi. Böyle olunca ZOOM gibi platformlardan dersleri devam ettirdim. Onların da ekran görüntüsünü aldım ki sonra ders yapmadın demesinler!''*

Ö3: *''Okulda ders programlarıyla ilgili veya derslerin nasıl yapılacağıyla ilgili görüş ayrılıkları yaşanıyordu. Okul toplantılarımızı ZOOM üzerinden yapmaya başladık. Herkes kamerasını ve mikrofonunu açıyordu sanki okuldaymışız gibi konuşmak isteyen konuşuyordu. Görsellik olunca jest ve mimiklerimiz, yüz ifadelerimiz görünüyor derdimizi daha iyi anlatıyoruz. Velilerin de mutlaka sıkıntıları oldu onlarla da veli toplantılarını ZOOM üzerinden yaptım.''*

Şekil 2'de yer alan zaman yönetimi kategorisinde, katılımcı öğretmenlerden bazıları tüm günler için ayrı planlar oluşturduklarını ve gün içinde yapılacak işlerini not aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler yapacakları iş ve işlemleri önem derecesine göre sıraladıklarını ifade etmişlerdir. Bu kategorideki çözümleri dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö1: *''Bakanlık ve okul yönetiminin sergilediği plansız hareketler sonucunda bende kendi yol haritamı çizmeliyim diye düşündüm. Planlarımı günlük yapmaya başladım. Bir not defteri aldım, her gün yapacaklarımı sırayla saat saat oraya yazdım. Çünkü bir gün diğerini tutmuyordu her hafta programlar değişiyordu. Günlük işlerimi yaptıkça notlarımın yanına tik atıyorum. Böylece günlük hayatımdaki karmaşa bir nebze olsun azaldı.''*

Ö12: *''Sabah başka akşam başka kararlar alınıyordu uzaktan eğitimde. Bende ders ve okul işlerimi önem sırasına göre dizmeye çalıştım. Acil yapılması gerekenleri hemen yaptım. Mesela okul bir form veya evrak doldurmamızı istiyor, işte derslere katılamayan öğrencilerin listesi ve derse katılamama sebepleri gibi. Bende önce onu yapıyordum. Sonrasında da o günün dersiyle ilgili ödev materyalini hazırlıyordum çünkü bu materyali hemen göndermem gerekmiyordu.''*

Ö19: *''Bakanlık ve okul yönetimleri akşam bir karar alıyor sabah başka bir karar alıyor. Acil belirlenmesi gereken bir durum varsa son ana bırakılıyor aciliyeti olmayan bir durumun kararı aylar önce alınıyor. Olması gerekenin tam tersi gelişiyor her şey. Böyle olunca da kendi planımı kendim yaptım. Notlar aldım program yaptım.''*

Şekil 2'de yer alan kişisel sağlık kategorisinde öğretmenler, uzaktan eğitim dersleri dışındaki vakitlerinde bilgisayar, telefon, tablet gibi dijital cihazları mümkün olduğu kadar kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcı öğretmenler ders dışındaki vakitlerini kitap ve dergi okuyarak geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğu sosyal medya ve televizyon programlarındaki olumsuz haber ortamından kendilerini izole ettiklerini, dijital ortamlarda geçirdikleri vakitleri ailelerine ayırdıklarını belirtmişlerdir. Bu kategorideki çözümleri dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö15: *''Sosyal medya detoksu diye bir şey var. Dijital detoks da diyenler var. Ben onu yaptım ve inanılmaz etkili olduğunu gördüm. Telefonumdan sosyal medya uygulamalarını kaldırdım öncelikle. Haberleri okuduğum uygulamayı da kaldırdım. Sadece mesajlaşma ve arama özelliğini kullanıyorum telefonun. Sürekli korona sürekli olumsuz haber derken psikolojisi alt üst oluyor insanın.''*

Ö6: *''Dersler günün büyük bir bölümünü kapsıyor. Bilgisayar karşısında ve telefonla oldukça fazla vakit geçirdiğim için kalan vaktimi bilgisayar ve telefondan tamamen uzaklaşarak geçiriyorum. Bilgisayarı asla açmıyorum işim bitince. Televizyon hiç izlemiyorum. Bayağı bir arındırdım kendimi, kafa dinliyorum ders dışı vakitlerde böylece.''*

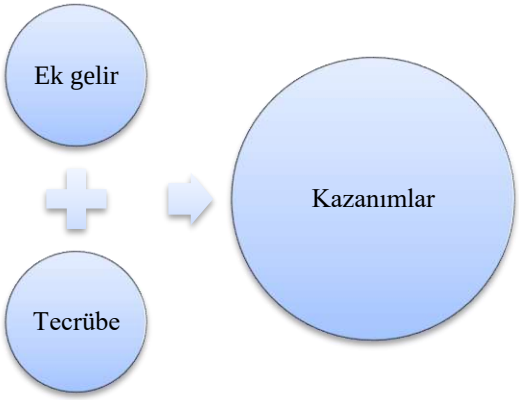
Ö16: *''Bol bol kitap okuyorum. Kendimi kitaplara kaptırınca dünyadaki bu sorunlardan bir süre uzaklaşıyorum. Sevdiğim dergilere aboneyim onları daha detaylı okuyorum, inceliyorum. Onun dışında ailemle sohbet ediyorum, birlikte daha çok vakit geçiriyoruz.''*

3.Katılımcıların Uzaktan Eğitim Sürecinde Elde Ettikleri Kazanımlar

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde elde ettikleri kazanımlara ilişkin cevap aranmıştır. Veri analizi sonucunda katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde elde ettikleri kazanımlar ek gelir ve tecrübe olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Elde Ettikleri Kazanımlar

Şekil 3'te yer alan ek gelir kategorisinde bazı öğretmenler, çevrimiçi platformlarda birebir ders verebilecekleri sitelerde ilanlar verdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden bazıları çeşitli platformlarda, çektikleri ders videolarını ve hazırladıkları ders materyallerini ücretli olarak yayınladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan bazıları uzaktan eğitim sürecinde uzmanlık alanlarıyla ilgili kitaplar yazarak maddi gelir elde etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu kategorideki çözümleri dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö2: *''Ek derslerde kesinti söylentileri olunca ek gelir yolları aramaya başladım. Birkaç arkadaşımın önerisiyle bazı sitelerde ilanlar verdim. Branşım fen olduğundan özel ders talepleri oluyor ama bu ortamda ders verebileceğimi düşünmüyordum. Nasıl okul derslerini uzaktan yapıyorsak birebir derslerimi de uzaktan yapabiliyorum.''*

Ö18: *''Sınava hazırlanan birçok öğrenci var. Onlara bu süreçte rehberlik ediyorum normalde ama okullar kapanınca bu zora girdi. Bir siteye bilgilerimi girip ilan verdim. Öğrenci koçluğu adı altında talepler gelmeye başladı. Benim için çok iyi oldu çünkü maddi olarak sıkıntılı bir dönemdeydim.''*

Ö7: *''Matematik öğrencilerin en çok zorlandıkları alan. Uzaktan eğitimde bu zorluk biraz daha arttı. Bende bu süreçte ders videoları çekip youtube sitesine yüklemeye başladım bayağı da izlendiğini gördüm. Daha sonra ücretli bir platform olan udemy sitesine de ders videolarımdan yükledim. İsteyenler dersleri izleyebiliyor.''*

Ö11: *''Biz üç arkadaş konuşup anlaştık ve bu dönemde bir deneme seti çıkarmaya karar verdik. Zamanımızda eskiye göre daha çoktu. 8.sınıflar için bir deneme seti hazırladık, 12 tane deneme bastırdık ve internet üzerinden satışını yaptık. Bazı kırtasiyelere kitabımızdan verip öğrencilere ulaştırdık.''*

Şekil 3'te yer alan tecrübe kategorisinde, katılımcı öğretmenlerden bazıları pandemi gibi eğitim ve öğretim faaliyetlerini doğrudan etkileyebilecek kriz durumlarına karşı daha hazır olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve sorunlara karşı ürettikleri çözümlerle önemli bir deneyim yaşadıklarını, bu çözümlerin her birinin kendilerine birer kazanım olarak döndüğünü belirtmiştir. Bu kategorideki çözümleri dile getiren bazı katılımcı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö17: *''Bu süreçte yaşadığımız sorunlar, çözümler, her şey birer kazanımdı bence. Büyük bir tecrübeydi bizim için. Mesela bir doğal afet olsa gene uzaktan eğitime geçilmesi gerekse yaşayabileceğim sorunları biliyorum. Onlar yaşanmasın diye iletişimi güçlü tutmam gerektiğini deneyimledim.''*

Ö20: *''İnsan en iyi yaşayarak öğrenir. Bizde bu süreci yaşadık ve öğrendik. Bize farklı ama önemli bir tecrübe kattı. Artık zamanımı daha iyi yönetebiliyorum, alternatif gelir yolları buldum ve en önemlisi her şeyin başı sağlık onu anladım.''*

Ö9: *''Süreç boyunca sorunlar yaşadım çözümler buldum bulamadım vesaire. Süreç bütünüyle bir tecrübeydi umarım tekrar yaşanmaz ama yaşanırsa daha hazır bir durumdayım.''*

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, MEB'in Covid-19 pandemi sürecinde tüm ülkede hayata geçirdiği uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları, bu zorlukları aşmada başvurdukları çözümleri ve bu süreç içerisinde elde ettikleri kazanımları ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bulgular katılımcı öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknik alt yapının yetersizliği nedeniyle velilerle, okul yönetimiyle ve öğrencilerle, yazılı ve sözlü iletişim sorunları yaşadıklarını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin derse devam ve ders sonrası takiplerinin zor olduğunu belirtmişlerdir. Ülger'in (2021) araştırmasında da uzaktan eğitimde karşılaşılan zorluklardan bazıları öğrencilerin takibinin zorluğu ve teknik alt yapıda yaşanan sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğretmenler, MEB ve okul yönetimlerinin planlama eksiklikleri nedeniyle mesai saatlerinin esnek ve düzensiz hale geldiğini ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenler ek derslerinin kesilmesinin gündeme gelmesiyle birlikte maddi kaygılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenler son olarak uzaktan eğitim sürecinde sürekli ekrana baktıkları için bazı göz problemleri, baş ve boyun ağrısı gibi çeşitli sağlık sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Bulgular ışığında teknik sorunların aşılması için internet alt yapılarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Teknik alt yapının güçlendirilmesiyle iletişim sorunlarının önüne geçilebilir. Öğretmenler toplantısı ve veli toplantıları çevrimiçi uygulamalarla görsel etkileşim sağlanarak yapılabilir. İletişim sorunlarının çözülmesiyle birlikte okul, öğretmen ve veli arasında etkili bir iş birliği ortamının oluşması mümkün olacaktır. Veli ile iş birliğini artırmak; uzaktan eğitimde öğrencilerin derse düzenli katılımının sağlanması ve ders sonrası takibinin etkili olmasını sağlayacaktır. Balaman ve Hanbay Tiryaki'nin (2021) araştırmasına göre uzaktan eğitimin etkililiği için veli ile iş birliğinin önemi artmıştır. Okul yönetimlerinin planlama yaparken öğretmenlerin fikirlerini dikkate alması ilerleyen süreçlerde yaşanacak problemlerin önüne geçecektir. Ayrıca öğretmenlerin ek dersleri ve maaşları sosyal medya ve televizyon programları aracılığıyla gündeme getirilmemelidir. Öğretmenlik mesleğinin her fırsatta maddi konularla birlikte gündeme getirilmesi öğretmenlik mesleğinin itibarına zarar vermekte ve kamuoyunda öğretmenlere karşı olumsuz bir düşünce yapısı oluşturmaktadır. MEB yöneticileri öğretmenlere karşı olumsuz bir kamuoyu görüşü oluşmaması için bu konuda daha dikkatli davranabilir. Öğretmenlik mesleğinin sürekli olarak maddi konularla gündeme getirilmemesi bu düşünce yapısının önüne geçecektir. Öğretmenlerin maddi kaygılar yaşamadan eğitim ve öğretim faaliyetlerini yerine getirmesi çalışma verimini arttıracaktır. Son olarak uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sağlık problemlerini en aza indirmek için bilgilendirici eğitim içerikleri hazırlanmalı ve öğretmenlerin faydalanması sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim içeriklerinin ve çevrimiçi eğitim uygulamalarının etkin kullanımı için mesleki çalışma dönemlerinde eğitimler verilebilir.

Bulgular, katılımcı öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknik alt yapıdan kaynaklanan sorunları çözmek adına velilerle, okul yönetimiyle ve öğrencilerle yazılı, sözlü ve görsel iletişim kurduklarını göstermektedir. Bu kapsamda öğretmenler iletişim kaynaklarını güçlendirmek için teknik cihazlarını ve internet alt yapılarını yenilediklerini, veliler, okul yöneticileri ve meslektaşlarıyla internet üzerinden uygun platformlar aracılığıyla toplantılar yaptıklarını belirtmiştir. Avcı ve Akdeniz (2021) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde meslektaşlarıyla yardımlaşarak sorunlara çözümler ürettiklerini belirtmiştir. Katılımcı öğretmenler teknik alt yapılarını güçlendirmek için bilgisayar, tablet gibi cihazlarını yenilemeye çalıştıklarını ancak maddi olarak zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bulgular, katılımcıların planlama sorunlarını çözmek için zaman yönetimine başvurduklarını ortaya koymuştur. Bulgulara göre katılımcı öğretmenlerin farklı platformlarda özel ders vermek veya eğitim koçluğu yapmak gibi ek iş olanaklarından yararlanmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bazı katılımcıların, çektikleri ders videolarını ve hazırladıkları ders materyalini çeşitli platformlarda yayınladıkları belirlenmiştir. Bu kapsamda bu sürecin öğretmenlere uzaktan eğitim verme becerileri kazandırdığı anlaşılmaktadır. Kırmızıgül'ün (2020) araştırmasına göre öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknolojik bilgi ve becerilerinde gelişmeler görülmüştür.

Bulgular ışığında öğretmenlerin sorunlar karşısında ürettikleri çözümleri ve süreç içinde edindikleri kazanımları birbirleriyle paylaşması sağlanabilir. Her branş ve kademeden öğretmenle, uzaktan eğitim sürecine dair tecrübelerin paylaşılabileceği röportajlar yapılabilir. Ayrıca teknik alt yapılarını güçlendirmek için teknolojik cihazlarını ve internetlerini yenilemek isteyen öğretmenlere özel indirim sağlanabilir. Son olarak katılımcı öğretmenler yaşadıkları sorunlar ve ürettikleri çözümlerle bu sürecin baştan sona farklı bir deneyim olduğunu belirtmiştir. Süreçteki en büyük kazanımlarının tecrübe

olduğunu belirten öğretmenler benzer bir süreç için kendilerini daha hazır hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Kaynaklar

Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar Konusunda Öğretmenlerin Değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi* – USBED Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 4, 117-154

Balaman, F., & Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(1).

Bilgiç, A. G. D. H. G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 26-50.

Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PEGEM Akademi

Demir, M. K., & Ercan, A. R. I. (2013). Öğretmen Sorunları-Çanakkale İli Örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1).

Güngör, G., & Celep, C. (2016). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Örgüt içi Bilgi Paylaşımı, Örgütsel Öğrenme ve Entelektüel Sermaye Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 932-947.

Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi*, 1(1), 55-73.

Kırık, A. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.

Kırmızıgül, H. G. (2020). CoVid-19 Salgını Ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289.

MEB (2020). *Strateji Geliştirme Başkanlığı.* Erişim adresi

http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396

Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-12.

T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu *Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı.* Erişim adresi

https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/muallimler-birligi-kongresi-uyelerine

Ülger, K. Uzaktan Eğitim Modelinde Karşılaşılan Sorunlar-Fırsatlar Ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *7*(1), 393-412.

WHO (2020). *Dünya Sağlık Örgütü Covid-19 Bilgilendirme sayfası.* Erişim adresi

https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
İZMİR-1982

DEÜ BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ 1959

UBEST
BİLİM • EĞİTİM • SANAT • TEKNOLOJİ

2. ULUSLARARASI BİLİM, EĞİTİM, SANAT VE TEKNOLOJİ SEMPOZYUMU

TAM METİN KİTABI

ISBN: '978-975-441-554-4'

http://ubest2021.com/

@ubest.2021